הפתחים של בהמ"ד הגדול: חמי מה דעבדית. היה משבח עצמו ראה מה שעשיתי: וישכח ישראל וכו'. טוב הוא ליתן לעניי תורה שעוסקין מצות בכל עת משיבנו בניינים והיכלות: מוציאין את הראוי להן מקדשי בדק הבית. כגון אם הקדיש בהמה או אבנים לבדק הבית וצריכין אותן למזבח נוטלין אותן למזבח אבל הקדיש בהמה אפי' בעלי מומים או אבנים למזבח אין מוציאין אותן לבדק הבית אלא יתכרו ודמיהן נופלין לבדק הבית: כלי שמצאו בו צורך לבד"ה מניחין אותו. הא לאוי למזבח מוכרין אותו שמעינן דקדשי בדק הבית אף ע"פ שראוין למזבח אין מוציאין מקדשי בדק הבית: כיני מתניס'. כן היא משנתנו כלי שמצאו בו צורך והייתו לצורך המזבח או לבד"ה ללשכת בד"ה מניחין אותו ומשם נוטלין אותו למה שצריכין אותו:

דסדרא רבא אתא ר' מנא לגביה אמר ליה חמי מאי עבדית א"ל [1]וישכח ישראל את עושהו ויבן היכלות לא הוה בני נש [א] דילעון באורייתא[ה] [א]תני [א]קדשי המזבח מוציאין את הראוי להן מקדשי (א)בדק הבית אין קדשי בדק הבית מוציאין את הראוי להן מקדשי מזבח והא תנינן כלי שמצאו בו צורך לבדק הבית מניחין אותו והשאר נמכרין ודמיהן נופלין לבדק הבית א"ר חזקיה כיני מתני' (לצורך) ללשכה בדק הבית:

הדרן עלך פרק אלו הן הממונין

הלכה א מתני' [ב]שלשה עשר שופרות שלשה עשר שולחנות שלש[ו] עשרה השתחוויות היו במקדש של בית ר"ג ושל בית רבי חנניה סגן הכהנים היו משתחוים בארבע עשרה והיכן היתה יתירה כנגד דיר העצים שכן מסורת בידן מאבותיהן ששם הארו' נגנז מעשה[ג] בכהן א' שהיה מתעסק וראה את הרצפה שהיא משונה מחברותיה בא ואמר לחבירו לא הספיק לגמור את הדבר עד שיצתה נשמתו וידעו בייחוד ששם הארון גנוז: **גמ'** תני [ד]השופרות הללו עקומות היו צרות מלמעלן ורחבות מלמטה מפני הרמאין תני[ז] בשם ר"א הארון גלה עמהן לבבל מ"ט [2]לא יותר דבר אמר ה' אין דבר אלא שהדיברות לתוכו וכן הוא אומר [3]ולתשיבת השנה שלח המלך נבוכדנצר ויביאהו בבלה עם כלי חמדת בית ה' איזהו כלי חמדת בית ה' זה הארון (תני ר"י בר אילעי) [ז]רבי שמעון בן לקיש אומר במקומו היה הארון נגנז הדא הוא דכתיב [4]ויאריכו הבדים ויראו ראשי (ב)הבדים אל הקדש אל פני הדביר ולא יראו החוצה [ב]כתיב[ה] ויראו ואת אמרת ולא יראו אלא נראין ולא נראין בולטין יוצאין כשני דדי האשה ורבנן אמרי בלשכת דיר העצים היה הארון גנוז מעשה בכהן אחד בעל מום שהיה עומד ומפצל עצים בלשכת דיר העצים וראה את הרצפה שהיא משתנה מחברותיה בא ואמר לחבירו בא וראה את הרצפה הזאת שהיא משתנה מחברותיה לא הספיק לגמור את הדבר עד שיצתה נשמתו וידעו בייחוד ששם הארון גנוז: תני (משום) ר' הושעיא הקיש עליה בקורנס ויצאת אש ושרפתו תני[ו] רבי יהודה (בר אילעי) בן לקיש אמר [ג] ב' ארונות היו מהלכין עם ישראל במדבר [ג]אחד שהיתה התורה נתונה בתוכו ואחד שהיו שברי לוחות נתונין בתוכו זה שהיתה התורה נתונה בתוכו היה מונח באהל מועד הדא הוא דכתיב [5]וארון ברית ה' ומשה לא משו מקרב המחנה זה[ז] שהיו שברי לוחות נתונין בתוכו היה נכנס ויוצא עמהן ופעמים שהיה מתראה עמהן ורבנן אמרי ארון א' היה ופעם אחת יצא בימי עלי ונשבה קרייא מסייע להו לרבנן [6]אוי לנו מי יצילנו מיד האלהים האדירים האלה מילה דלא חמון מן יומיהון קרייא מסייע לר' יודה בן לקיש [7]ויאמר שאול לאחיה הגישה ארון האלהים והלא ארון בקרית יערים היה מה עבדון ליה רבנן הגישה אלי הציץ קרייא מסייע לר' יודא (בר אילעי) בן לקיש [8]הארון וישראל ויהודה יושבין בסוכות והלא

קרבן העדה

הדרן עלך פרק אלו הן הממונין

הלכה א מתני' שלשה עשר שופרות. תיבות צרות מלמעלה ורחבות מלמטה עקומות כעין שופר מפני הרמאים שלא יתנו ידן לתוכן להראות כאילו נותנין לתוכו ויטלו מתוכו ולקמן מפרש למה י"ג שופרות וי"ג שולחנות ובאיזה מקום מונחין: **י"ג השתחויות.** לקמן מפרש היכן היו: **כנגד דיר העצים.** לשכה שבה היו נותנין כל עצי המערכה והיא היתה במקצוע מזרחית צפונית של עזרת נשים: **ששם ארון נגנז.** ע"י יאשיהו כדמפרש בגמרא: **שהיה מתעסק.** במלאכתו מתליע את העצים שאין לבעלי מומין מלאכה במקדש כי אם לבקר עצים למערכה דכל עץ שנמצא בו תולעת פסול למזבח: **שהיא משונה.** שלא היתה האבן שוה לשאר אבני הרצפה והבין שנסתלק משם ונתחזרה: **ביחוד.** בבירור: **גמ'** כ"ג אלא הדברות שבתוכו: **ולא יראו החוצה.** סיפא דקרא ויהיו שם עד היום הזה: **כתיב.** ברישא ויראו וכתיב בסיפא ולא יראו וקשיא אהדדי: **בולטין.** ודוחקין בפרוכת ונראין כשני דדי אשה שבולטין מתחת מלבושה: **ומפצל.** ומבקע: **ביחוד.** בבירור: **הקיש עליה בקורנס.** על המקום ההוא ויצא אש ושרפו: **בקורנס.** ולוחות שניות מונחים בתוכו: **לא משו וכו'.** ואמ"ד דהארון ההוא הוא שהיה הולך לפניהם במלחמה משמע מקרא דגם המעפילים היו נוטלים אותו עמהם במלחמה: **היה נכנס ויוצא עמהן.** כשנסעו במדבר נסע לפניהם כדכתיב וארון ברית ה' נוסע לפניהם: **כ"ג ופעמים הוא מתראה עמהן במלחמה.** וי"ס דל"ג ליה והוא הנכון וכן הוא בתמ' סוטה: **מילה דלא חמון וכו'.** דבר שלא ראו מימיהם ואמ"ד שהיה יוצא עמהן תמיד במלחמה מאי יום מימיהם שהיו מתיראין עתה: **והלא ארון בקרית יערים היה.** עד שבא דוד והעלוהו משם: **ומשני הגישה אלי הלין.** והארון הזה לאו ארון ברית ה' אלא הארון שהיה בו החשן והאפוד והאורים והתומים ובכד הלין לפי שאסור לשאול באורים כי אם בגישת

משנת אליהו

כ"ג מני קדשי מזבח כו'. ועיין רמב"ם פ"ד מהלכות שקלים הלכה י' והראב"ד השיג עליו ועיין כ"מ שנדחק וכתב שבירושלמי הוא צריך לימוד ורבינו הגדול הגר"א לעיין בגירסתו מתם כשיטת הרמב"ם דתני קדשי מזבח מוציאין הראוי להן מקדשי בדק הבית ומפרש בכה"ג שלא הספיקו שקלים לקרבנות

ריבב"ן

מתני' י"ג שופרות י"ג שולחנות. כלהו מפרש למאי אצטריכו: **כנגד דיר העצים.** מקום שהיו העצים לצורך המזבח: **ששם הארון נגנז.** שגנזו יאשיהו המלך כדאיתא ביומא (נב:) [פ"ה] (ד' נג:) דכתיב (דה"ב לה) ויאמר ללוים המבינים לכל ישראל הקדושים לה' תנו את ארון הקודש בבית אשר בנה שלמה בן דוד מלך ישראל אין לכם משא בכתף. ירושלמי אמר להם אם גולה הוא עמכם לבבל אין עוד אתם מחזירין אותו למקומו אלא עבדו את ה' אלהיכם ואת עמו ישראל. תניא בתוספתא ר' יהודה אומר י"ג השתחויות כנגד י"ג פרצות. ירושלמי מתני' אבא יוסי בר חנן היא דאמר [אבא] יוסי בר חנן כנגד י"ג שערים נגד לרבנן ז' שערים הם בעזרה. על דעתיהון דרבנן היכן היו השתחויות הללו כהדא דתנינן י"ג פרצות היו בו שפרצום מלכי יון וחזרו וגדרום וכנגדן גזרו י"ג השתחויות: **מתני' שהיה מתעסק.** מפרש ביומא פ' הוציאו לו (ד' נד) מאי הוה עביד אמר ר' חלבו מתעסק בקרדומו הוה. תנא דר"י כהנים בעלי מומין היו מתליעין בעצים ונשמטה קרדומו של א' מהן ונפלה שם ואכלתו ותנן במס' מדות (פ"ב מ"ה) ואיתא בפ"ה דיומא (דף טו) ופ' כל קרבנות (דף פה:) כל עץ שנמצא בו תולעת פסול ומפרש (שם) בפ' כל קרבנות ל"ש אלא לח אבל יבש גורדו וכשר: **משונה מחברותי'.** שהיתה גבוהה אותה טבלא של שיש שהיתה ברצפה והארון תחתיה ומת לפי שלא היה לו להראותו מקום הארון שמא יגלוהו האומות: **ביחוד.** בבירור כדאי' בביצה פ"ב גבי אין אופין פת עבה ביו"ט:

תקלין חדתין

קרעייהו. שערי בהמ"ד הגדול: **חמי מאי עבדית.** מה עשיתי זה השער יהיה משבח עצמו: ה"ג **מני קדשי מזבח כו'.** מוציאין את הראוי להן מקדשי בד"ה. כמ"ש בפרק ד' המקדיש נכסיו והיו בהן דברים הראויים למזבח כו' יקרבו עולות אע"ג דסתם הקדשות לבדק הבית ותניא בתוספתא פ"ק דתמורה המקדיש תמימים לבד"ה אין פודין אותן אלא למזבח וי"ש את הראוי להן: **אין קדשי בד"ה מוציאין את הראוי להן מקדשי מזבח.** דמקדושה חמורה לקדושה קלה אף בקדשי מזבח גופיה אסור לשנות כדתנן בתמורה (לג א): ה"ג **ולא קדשי בד"ה מקדשי בדק הבית.** מתניתין היא בתמורה (לג א) אי קדשי מזבח ואי קדשי בד"ה אין משנין אותן מקדושה לקדושה ופירשה הרמב"ם ז"ל כמו שאין משנין בקדשי מזבח גופיה משלמים לעולה וכן להיפך כן אין משנין בבדק הבית מקדושה לקדושה. ופריך **והא תנינן כו' והשאר נמכרין ודמיהן נופלין לבד"ה.** הרי דמשנין בבד"ה שנמכרין ולוקחין לבד"ה מזה: ומשני **כיני מתני' ללשכת בד"ה.** וה"ק והשאר מה שאין צורך למה שהוקדשה בעת נמכרין ודמיהן נופלין ללשכת בד"ה ומ"ש ולא קדשי בד"ה מקדשי בד"ה היינו דומיא דאינך שישנה מזה לבדק הבית אבל ללשכה הוא אומר כך כמו דבר חדש כיון שאין צורך בזה כלל לבדק הבית וגירסת הספרים חסרה ומשובשת:

הדרן עלך פרק אלו הן הממונין

שלשה עשר שופרות. תיבות צרות מלמעלה ורחבות מלמטה ועקומות. כשופר וכדמפרש בגמ': **י"ג השתחויות.** ומפרש בגמרא היכן היו: **כנגד דיר העצים.** לשכה שבה היו נותנין כל עצי המערכה והיא היתה במקצוע מזרחית צפונית של עזרת נשים: **ששם ארון נגנז.** על ידי יאשיהו כדמפרש בגמרא: **שהיה מתעסק.** בקרדומות במלאכתו מתליע את העצים: **שהיא משונה.** שהיה גבוה אבן אחת משאר אבני הרצפה והבין שנסתלקה משם ונחזרה: **ביחוד.** בבירור: **גמ' מפני הרמאים.** שלא יהיו הרמאים עושים את עצמם כמטילים לתוכם ויקחו מהם בנחת: **תני בשם ר"א וכו' אין דבר כו'.** דהא תחלה נאמר למימר ולא יותר דבר אלא דקאי על הארון: **וכן הוא**

מסורת הש"ס

א) עי' תמורה לג א, ב) מדות פ"ב מ"ג, ג) יומא נד א, ד) תוספתא פ"ב דיומא נג ב, ה) שם נד א, ו) ירושלמי סוטה פ"ח הלכה ג ותוספתא סוטה פ"ז ה"ט, ז) ספרי פ' בהעלותך.

עין משפט נר מצוה

ב א מיי' פרק ג מערכין הלכה יג והשגות ופרק ד משקלים הל"י ובכ"מ ולח"מ:
א ב מיי' פרק ג משקלים הל"ב:
ב ג מיי' שם הל"ח:
ג ד מיי' פ"ד מבית הבחירה הל"א:

נוסחת הבבלי

(א) מקדשי בד"ה (א"ר חייא בן הוא מתניתא קדשי מזבח מוציאין את הראוי להן לקדשי בד"ה) אין קדשי בדה"ב כו': (ב) הבדים מן הקודש על פני הדביר כו' מסייע ליה לר"י בר אילעאי כו':

הגהות הגר"א

[א] ה"ג מנן התם קדשי מזבח מוציאין את הראוי להם מקדשי בד"ה אין קדשי בדה"ב מוציאין את הראוי להן מקדשי מזבח ולא קדשי בדק הבית מקדשי בד"ה והא תנינן כלי שמצאו בו וכו'. א"ר חזקיה כיני מתני' ללשכת בדה"ב כנ"ל וכ"ה במתני' תמורה (לג.) א' קדשי מזבח ואחד קדשי בדה"ב אין משנין אותן מקדושה לקדושה ופירשה הרמב"ם ז"ל כמו שאין משנין בקדשי מזבח גופיה משלמי' לעולה וכן להיפך כן אין משנין בבדה"ב מקדושה לקדושה. ופריך והא תנינא וכו' והשאר נמכרין ודמיהן נופלין לבדק הבית הרי דמשנין בבדה"ב שנמכרין ולוקחין לבדה"ב מזה ומשני כיני מתני' ללשכת בדה"ב וה"ק והשאר מה שאין צורך למה שהוקדשה בעת נמכרין ודמיהן נופלין ללשכת בדה"ב ומ"ש ולא קדשי בדה"ב מקדשי בדה"ב היינו דומיא דאינך שישנה מזה לבדק הבית אבל ללשכה הוא אח"כ כמו דבר חדש כיון שאין צורך בזה כלל לבדק הבית. וגי' הספרים חסרה ומשובשת: [ב] ה"ג ויאריכו הבדים וגו' ולא יראו החוצה וכתיב ויהיו שם עד היום הזה. וכ"ה בתוספתא ועי' בפירוש מהרא"פ: [ג] ה"ג אחד שהיו לוחות נתונות לתוכו ואחד שהיו שברי לוחות נתונות לתוכו זה שהיו לוחות וכו' זה שהיו שברי לוחות נתונות לתוכו היה נכנס ויוצא עמהן ע"כ. ולא גרסינן ופעמי' שהי' מתראה עמהן ועי' בק"ע. וז"ל הרב בעל תקלין חדתין בתוספתא פ"ו דסוטה הגירסא א' שהיתה התורה נתונה בתוכה כמו בספרים שלנו. ונראה הא דלא גרס רבינו הגדול מהרי"א ווילנא זצ"ל כמו בתוספתא משום דלקמן בסוגיא דלר"י לא היה ס"ת מונח כלל בארון אלא מצד הארון ושתם ר"י הוא ר"י ב"א בר פלוגתיה דר"מ וע"ש בתוספתא ר"י בן לקיש ועי' תוס' דסוטה (מב.) שכתב בזה שיצא למלחמה ושברי לוחות וכו' ומ"ש שם ר"ל ט"ס וצ"ל ר"י ב"א ועי' תוס' יומא (נג:) ד"ה תנן וכו' ותוכח מדבריהם דגירסתם ר"י ב"א דהוא

גליון הש"ס

[א] עי' תשובת מהר"ם מרוטנבורג סימן תרלב: [ב] עי' תוספות עירובין דף כח: ד"ה כל וסוטה דף מב ע"ב ד"ה מפני:

והבין שסילקוה מאחר שנסדרה שם: **בקורנס.** בבבלי הגירסא מתעסק בקרדומו: **כאוהל מועד.** ול"ג שאמר וארון וגו' דזה הפסוק במעפילים כתיב שלא ראה ה' בקרבכם. ה"ג **ויוצא עמהן.** ול"ג ופעמים היה מתראה כו' דנכנס כו' משמע כל זמן שהיו במלחמה: **דלא חמון כו'.** שלא ראו מימיהם ופעם אחד זה כנגד הוא שיצא ובכרנן: **בקרית יערים.** היה או בר שהעלוהו דוד משם ומאי הגישה דמשמע שהיה שם אע"כ ב' ארונות היו ועל ארון שהיה עמהם במלחמה אמר הגישה: **מאי עבדו ליה רבנן הגישה אלי הלין.** יש מפרשים

תורה אור השלם

1. וַיִּשְׁכַּח יִשְׂרָאֵל אֶת עֹשֵׂהוּ וַיִּבֶן הֵיכָלוֹת וִיהוּדָה הִרְבָּה עָרִים בְּצֻרוֹת וְשִׁלַּחְתִּי אֵשׁ בְּעָרָיו וְאָכְלָה אַרְמְנֹתֶיהָ: הושע ח יד 2. הִנֵּה יָמִים בָּאִים וְנִשָּׂא כָּל אֲשֶׁר בְּבֵיתֶךָ וַאֲשֶׁר אָצְרוּ אֲבֹתֶיךָ עַד הַיּוֹם הַזֶּה בָּבֶלָה לֹא יִוָּתֵר דָּבָר אָמַר יְיָ: מ"ב כ יז 3. וְלִתְשׁוּבַת הַשָּׁנָה שָׁלַח הַמֶּלֶךְ נְבוּכַדְנֶאצַּר וַיְבִאֵהוּ בָבֶלָה עִם כְּלֵי חֶמְדַּת בֵּית יְיָ וַיַּמְלֵךְ אֶת צִדְקִיָּהוּ אָחִיו עַל יְהוּדָה וִירוּשָׁלָםִ: דברי הימים ב לו י 4. וַיַּאֲרִכוּ הַבַּדִּים וַיֵּרָאוּ רָאשֵׁי הַבַּדִּים מִן הַקֹּדֶשׁ עַל פְּנֵי הַדְּבִיר וְלֹא יֵרָאוּ הַחוּצָה וַיִּהְיוּ שָׁם עַד הַיּוֹם הַזֶּה: מלכים א ח ח 5. וַיַּעְפִּלוּ לַעֲלוֹת אֶל רֹאשׁ הָהָר וַאֲרוֹן בְּרִית יְיָ וּמֹשֶׁה לֹא מָשׁוּ מִקֶּרֶב הַמַּחֲנֶה: במדבר יד מד 6. אוֹי לָנוּ מִי יַצִּילֵנוּ מִיַּד הָאֱלֹהִים הָאַדִּירִים הָאֵלֶּה אֵלֶּה הֵם הָאֱלֹהִים הַמַּכִּים אֶת מִצְרַיִם בְּכָל מַכָּה בַּמִּדְבָּר: ש"א ד ח 7. וַיֹּאמֶר שָׁאוּל לַאֲחִיָּה הַגִּישָׁה אֲרוֹן הָאֱלֹהִים כִּי הָיָה אֲרוֹן הָאֱלֹהִים בַּיּוֹם הַהוּא וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל: ש"א יד יח 8. וַיֹּאמֶר אוּרִיָּה אֶל דָּוִד הָאָרוֹן וְיִשְׂרָאֵל וִיהוּדָה יֹשְׁבִים בַּסֻּכּוֹת וַאדֹנִי יוֹאָב וְעַבְדֵי אֲדֹנִי עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה חֹנִים וַאֲנִי אָבוֹא אֶל בֵּיתִי לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת וְלִשְׁכַּב עִם אִשְׁתִּי חַיֶּךָ וְחֵי נַפְשֶׁךָ אִם אֶעֱשֶׂה אֶת הַדָּבָר הַזֶּה: שמואל ב יא יא